

Ekspert za izradu Strategija za smanjenje energetske siromaštva na lokalnom nivou

Kategorija:	Ugovor o djelu
Kapacitet:	30 radnih dana
Lokacija:	Tuzlanski kanton, Bosna i Hercegovina
Trajanje:	7 mjeseci
Potrebno iskustvo:	minimalno 5 godina

1. Kontekst i pozadina

Caritas Švicarske (CaCH) i Centar za ekologiju i energiju (CEE) već dugo djeluju u sektoru energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Tokom svog angažmana je na terenu evidentiran problem siromaštva izazvanog troškovima energije kao rastući problem u BiH i šire.

Za sve veći broj ljudi u BiH energetska siromaštvo stoga ostaje veliki izazov, a izvlačenje ranjivih građana iz njega trebao bi biti jedan od hitnih zadataka vlade i njihovih javnih uprava. Energetska siromaštvo proizlazi iz kombinacije niskog dohotka, visokog izdatka raspoloživog dohotka za energiju i loše energetske učinkovitosti, posebno u pogledu izvedbe zgrada. Ljudi u neučinkovitim objektima više su izloženi hladnim razdobljima, toplinskim valovima i drugim utjecajima klimatskih promjena. Neadekvatna udobnost i sanitarni uvjeti u stambenim i radnim okruženjima, kao što su neadekvatne unutarnje temperature, loša kvaliteta zraka i izloženost štetnim kemikalijama i materijalima, pridonose nižoj produktivnosti, zdravstvenim problemima i većoj smrtnosti i morbiditetu.

Tokom nadolazećih godina troškovi električne energije i energije za grijanje značajno će porasti u BiH i mnogo će više ljudi iskusiti energetska siromaštvo u različitim stupnjevima, a najviše će biti pogođene najugroženije demografske skupine. Veoma je važno imati na umu, da je potrebno poboljšati pristup socijalnim uslugama korisnicima koji imaju nizak nivo obrazovanosti što rezultira malim prihodima domaćinstva, koji obično ne pokrivaju osnovne troškove. Takođe, uvažavajući problem energetske siromaštva profesionalni socijalni radnici mogu doprinijeti boljoj socijalnoj mobilizaciji.

Mnoge općinske i/ili gradske uprave su već razvile strategije energetske efikasnosti, koje uglavnom samo djelimično ili čak negativno utiču na najugroženije osobe. Lokalne vlasti i vlade moraju osigurati da se negativni društveni rezultati izbjegnu ili nadoknade kreiranjem politika koje će to uzeti u obzir i/ili ih povezati s mjerama koje se suprotstavljaju svim rizicima. Općinske i/ili vladine energetske politike mogu različito uticati na siromaštvo i nejednakost. To je slučaj, npr. kada politika pruža ekonomsku podršku grupama s nižim prihodima, smanjujući siromaštvo, ali još više koristi grupama s višim prihodima, čime se povećava jaz u bogatstvu među tim grupama. Npr. podsticaji za električna vozila i preuređenje/rekonstrukcija zgrada imaju tendenciju da smanjuju siromaštvo s obzirom na to da su ti sektori visoko radno intenzivni, ali će vjerovatno povećati nejednakost, jer bogatije grupe to mogu iskoristiti. Neciljane sveobuhvatne subvencije koje podržavaju upotrebu fosilnih goriva mogu izgledati kao najlakši način da se ponudi brza pomoć domaćinstvima i preduzećima. Ipak, vjerovatno će povećati nejednakost tako što će najviše koristiti grupama s višim prihodima. Ove politike također mogu povećati osjetljivost domaćinstava na promjenjivost cijena fosilnih goriva, umjesto da podstiču prelazak na čistije, otpornije izvore energije.

2. Svrha angažmana

Obraćanje posebne pažnje na socijalno ugrožene grupe po pitanju energetske siromaštva je od velike važnosti za CaCH i CEE. Predviđeno da se ovi pojedinci/domaćinstva pomognu, osnaže i da se omogući pristup svim raspoloživim resursima kroz jedan dugoročan i održiv plan na nivou lokalne zajednice (LZ). Za ovu kategoriju energetski ugroženih često nisu dovoljno jasno definisane mjere, obim i načini njihove primjene da bi uticaj energetske siromaštva bio ublažen. Potrebno je obezbijediti drugačiji pristup sa snažnijim angažmanom na nivou LZ koje će prepoznati problem energetske siromaštva i dovesti do snažnijeg i dugoročnijeg angažmana po ovom pitanju. CaCH i CEE su za 4 LZ: Tuzla, Gračanica, Kalesija i Doboj Istok organizirale aktivnosti za izradu njihovih strategija/ planova/ smjernica za smanjenje energetske siromaštva, a u narednom periodu je planirano proširivanje

saradnje sa nove 4 lokalne zajednice iz TK. Angažirani Ekspert će blisko saradivati sa relevantnim predstavnicima općinske administracije i centrima za socijalni rad. Zajednički cilj je identifikovati obim i karakter energetske siromaštva na lokalnom nivou. Kroz interakciju i korištenje informacija iz završenih strategija, angažirani Ekspert će izraditi prijedlog strategija za borbu protiv energetske siromaštva za odabrane LZ, koje će biti predložene općinskim/gradskim vijećima na usvajanje do juna 2024.

3. Glavni zadaci i poslovi eksperta

- Blisko saradjući sa članovima radne grupe (RG), iz općinskih administracija utvrditi obim i oblike dodatne podrške socijalno ugroženih osoba i/ili domaćinstava na polju energetske siromaštva na nivoima odabranih LZ;
- Povezuje se i angažuje općinsku administraciju, i centre za socijalni rad u cilju radi identifikacije specifičnih uslova za svaku LZ;
- Provodi seriju sastanaka sa RG, a koji su predhodno usaglašeni sa CaCH/CEE projektom timom, usaglašava mišljenja i dogovara proaktivno učešće lokalnih donosioca odluka;
- Suraduje sa relevantnim lokalnim donosiocima odluka prezentujući radnu verziju strateškog dokumenta;
- Izrađuje strateški dokument sa definiranim modelima i praktičnim mjerama podrške, koji će se primjenjivati za ranjive grupe u cilju održivog rješavanja energetske siromaštva (u prilogu su dati primjeri mogućeg sadržaja, mjera i kriterija za energetske siromaštvo);
- Prezentuje kreirani strateški plan na sjednici općinskom vijeću prilikom rasprave o istom;
- Prati proces implementacije u bliskoj saradnji sa članovima CaCH/CEE projektnog tima;
- Redovno izvještava CaCH/CEE projektni tim u vezi sa projektnim aktivnostima;
- Kreira finalni izvještaj o provedenim aktivnostima.

4. Potrebne kvalifikacije

- Diploma iz socijologije, socijalnog rada, razvojnih studija ili drugo relevantno obrazovanje;
- Minimalno 5 godina radnog iskustva u polju socijalnog obrazovanja, politike, lokalnog razvoja;
- Iskustvo u organizovanju, vođenju i fasilitiranju sastanaka, dijaloga, treninga i događaja koji se odnose na socijalnu problematiku;
- Znanje i vještine u korištenju računara i MS Office softvera;
- Iskustvo u radu za nevladinim sektorom i organizacijama civilnog društva kroz participirajući pristup;
- Poznavanje službenih jezika u BIH;
- Prednošću će se smatrati iskustvo u izradi strateških dokumenta za smanjenje energetske siromaštva;
- Poznavanje engleskog jezika će se smatrati prednošću.

5. Trajanje angažmana

Angažman je predviđen na sedam mjeseci, od decembra 2023. do jula 2024.

Ostali uslovi

Radni zadatak (ToR) će biti integralni dio ugovora, a koji će se zaključiti između konsultanta i CaCH/CEE. Ekspert će koristiti svoj vlastiti ured, resurse, materijale i računar za obavljanje radnih zadataka. Ekspert je odgovoran za svoje vlastito zdravstveno osiguranje i sigurnost uz obavezu poštivanja CaCH internih pravila i regulacija. Potrebni transport treba obezbijediti u vlastitom aranžmanu. Za sve nesuglasice i eventualne sporove je nadležan sud u Lucernu, Švicarska.

Zainteresirani kandidati mogu dostaviti svoje prijave do 01.11.2023.

Motivaciono pismo, CV i finansijsku ponudu dostaviti na adresu: vanja.rizvic@ekologija.ba

Kontaktirat će se samo kandidati koji uđu u uži izbor.

Tuzla, 25.10.2023.

PRILOG 1: NACRT SADRŽAJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Uvod

Metodološki pristup izrade strateških smjernica

Obrazloženje energetske siromaštva

Energetsko siromaštvo u EU i BiH

Odgovor na energetske siromaštvo

- Mjerenje energetske siromaštva
- Rješavanje energetske siromaštva mjerama energetske efikasnosti
- Podrška prihodima onih koji žive u energetskom siromaštvu

Strateška platforma

Situaciona analiza

- Demografska struktura stanovništva
- Socijalna struktura stanovništva
- Geografske i stambene karakteristike
- Energetske karakteristike
- Povezanost strategije sa postojećim strateškim dokumentima i zakonima

Strateška vizija

Strateški ciljevi

- Indikatori i definicija energetske siromaštva
- Koordinacija i odgovornost za energetske siromaštvo

Programski ciljevi i mjere

- Strateški cilj 1. Ublažiti energetske siromaštvo programima socijalne zaštite ugroženih domaćinstva
- Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetskom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva
- Strateški cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticanjem mjera energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Akcioni i finansijski plan

Monitoring i evaluacija

PRILOG 2: PRIMJER KATALOGA MOGUĆIH MJERA

2. **Rekonstrukcija javnih zgrada i socijalnih stanova i njihovo prevođenje na obnovljive izvore energije.** Da biste smanjili račune za energiju i promovirali energetske neovisnost, ubrzajte planove za dekarbonizaciju zgrada u vlasništvu općina kroz [rekonstrukciju](#) i [proizvodnju](#) ili [kupovinu lokalne obnovljive energije](#), te pomozite [katalizaciji lokalnih tržišta za rekonstrukciju](#). Razmotrite korištenje naknadnih ušteda troškova energije za finansiranje mjera za smanjenje potrošnje energije u domaćinstvima s niskim prihodima.
3. **Osigurajte da svi stanovnici imaju pristup pouzdanim energetske savjetima.** Pružite smjernice stanovništvu koje je u riziku od energetske siromaštva o mjerama energetske efikasnosti koje se mogu jeftino i lako implementirati i kako pristupiti dostupnoj podršci. Okupite partnere i grupe u zajednici kako biste ojačali savjetodavne usluge – kao što je Londonski [Cost of Living hub \(centar za troškove života\)](#) – i dosegnete rizične grupe integracijom savjeta u prve usluge, kao što su zdravstvena i socijalna skrb.
4. **Smanjite rasipnu potrošnju energije kroz kampanje.** Pomozite u ublažavanju pritiska na energetske tržišta i smanjenju troškova promicanjem mjera na strani potražnje, kao što su ograničenja unutrašnje temperature i održavanje opreme za grijanje i hlađenje. Radite sa općinskim zgradama, istovremeno ohrabrujući preduzeća i bogatije stanovnike da slijede njihov primjer – osiguravajući da se ugroženi stanovnici ne odriču neophodne upotrebe energije. Na primjer, snizite osnovnu temperaturu za 3°C u svojim poslovnim zgradama, koristeći 15%

manje plina. Vodite računa o isključenju svjetla u praznim prostorijama. Također se zalažite za progresivne tarife za energiju koje nude jeftine opcije za osnovne potrebe i koje nagrađuju uštede energije iznad određenog praga.

5. **Nadogradite poslovne i stambene zgrade koje "imaju najviše propusta" što je prije moguće.** Ciljajte na zgrade s lošim učinkom ambicioznim programima rekonstrukcije, mehanizmima koji minimiziraju početne troškove i smanjuju dugoročna finansijska opterećenja, te podrškom za ugrožene stanovnike. Ako vaš grad ima ovlasti za to, prisilite stanodavce da poboljšaju kuće za iznajmljivanje i olakšajte iznajmljivačima da se žale. Zahtijevajte komercijalne zgrade s najvećom potrošnjom energije za preuređenje i nadogradnju opreme, te istražite mogućnosti za zakonsko ograničavanje emisija, kao što su ovlasti za kvalitet zraka. [How to set energy-efficiency standards for existing buildings](#) ([Kako postaviti standarde energetske efikasnosti za postojeće zgrade](#)) objašnjava više.
6. **Ubrzati uvođenje čistih, pristupačnih sistema grijanja kako bi se postupno izbacila fosilna goriva.** Ako grad ima ovlasti za to, zabranite nove [plinske kotlove](#) što je prije moguće u novim domovima ili prilikom nadogradnje opreme za grijanje. Informisani toplotnim kartama, ubrzajte primjenu toplotnih pumpi i daljinskih energetskih priključaka. Za to će biti potrebni programi kao što su rane šeme otpada za ubrzanje prirodne zamjene, kao i povećani lanac snabdijevanja i kapacitet instalacije za toplotne pumpe.
7. **Oslobodite neiskorišteni potencijal decentralizovane moći i fleksibilnosti na strani potražnje.** Kratkoročni grantovi koji pokrivaju 20% troškova instalacije za implementaciju obnovljivih izvora energije mogli bi udvostručiti tempo ulaganja.⁸ [Ubrzajte primjenu decentralizovane energije](#) ([Accelerate the deployment of decentralised energy](#)) kroz mjere kao što su solarni mandati za nove zgrade i renoviranje i finansijske podsticaje. Osigurajte da populacija s niskim prihodima ima koristi kroz instalacije s nultim prvim troškovima ili energetske programe zajednice.
8. **Smanjite potražnju za naftom kroz pristupačne, održive opcije gradske mobilnosti.** Usmjerite ulaganje u transport na javni prijevoz, pješaćenje i vožnju biciklom. Razmislite o zamrzavanju ili smanjenju cijena karata u javnom prijevozu, posebno za one s niskim primanjima, i vraćanju usluga javnog prijevoza na pun nivo prije pandemije. Za više o tome kako promijeniti prijevoz u svom gradu, pročitajte [Kako voziti modalnu promjenu s privatnih vozila na javni prijevoz, hodanje i vožnju biciklom](#) ([How to drive a modal shift from private vehicles to public transport, walking and cycling](#)). Za više informacija o smanjenju potražnje za naftom općenito, pročitajte resurs Međunarodne energetske agencije [Plan od 10 tačaka za smanjenje upotrebe nafte](#). ([A 10-point plan to cut oil use](#))
9. **Zagovarajte hitna ulaganja u stvaranje dobrih zelenih radnih mjesta.** Rekonstrukcija energetske efikasnosti predstavlja najveću priliku za otvaranje novih radnih mjesta za klimatske akcije u Evropi i najvažniju akciju za zaštitu stanovnika od rastućih računa. U italijanskim gradovima, na primjer, skoro [600.000 radnih mjesta moglo bi se otvoriti do 2030. godine](#) ([600,000 jobs could be created by 2030](#)) implementacijom projekata duboke efikasnosti i elektrifikacije u postojećim zgradama, uz dodatnih 274.000 radnih mjesta od rekonstrukcije i elektrifikacije novih zgrada.
10. **Djelujte zajedničkim glasom i udružite resurse za rješavanje hitne situacije.** Saradnja s drugim gradovima, partnerima i nacionalnim vladama je od suštinskog značaja za mjerenje kolektivnog oslanjanja na fosilna goriva i nivoa energetske siromaštva, definiranje kritičnih akcija kao odgovor i postavljanje platformi za kolektivno djelovanje, kao što je zajednička nabavka obnovljivih materijala kao što su toplotne pumpe i solarni fotonaponski paneli. Općine bi trebalo da iskoriste svoju moć okupljanja kako bi okupile organizacije civilnog društva, preduzeća, sindikate i regionalne vlade kako bi ubrzale napredak ka inkluzivnim energetskim politikama. Ove koalicije bi također trebale jasno odrediti nacionalnim i međunarodnim vladama šta je potrebno za ubrzanje njihovih napora. Za više smjernica i dobrih primjera, pročitajte naše članke o stvaranju potražnje za velikom proizvodnjom čiste energije, partnerstvu sa susjednim gradovima ([creating demand for large-scale clean energy generation](#), [partnering with neighbouring cities](#)) u planiranju, nabavci i još mnogo toga, te unapređenju klimatskih mjera putem gradske diplomatije. ([advancing climate action through city diplomacy](#).)

PRILOG 3:

PRIMJER ZA KRITERIJE ENERGETSKOG SIROMAŠTVA (Matzinger et al.):

Članovi domaćinstva su **energetski siromašni** kada su izloženi riziku od energetskog siromaštva i na njih utiču najmanje tri (od 7) daljnjih nedostataka:

- Uključivanje barem jednog od nedostataka iz grupe 'Karakteristike životnog okruženja i korištenje energije'
- Uključivanje barem jednog od nedostataka iz grupe 'Troškovi energije / energetski dugovi'

Grupne karakteristike životne sredine i korišćenje energije

1. Pristup energiji

Ako postoji prekinut pristup grijanju ili struji, npr. zbog nefunkcionalnog sistema grijanja (neispravan ili nedostupan zbog isključenja), nema struje, nema tople vode.

2. Kvalitet izgradnje stambenog objekta

Ako zgrada u kojoj se nalazi stambeni prostor ima ozbiljne nedostatke, npr. nepropusni prozori i/ili vrata, vlaga u zidovima, rast buđi, nedovoljna izolacija.

3. Grijanje

Ako u domaćinstvu nije postignuta ugodna sobna temperatura, npr. 21 °C u dnevnoj sobi i/ili 18 °C u ostalim prostorijama.

4. Električni uređaji

Ako osnovni set električne opreme, frižider, šporet, veš mašina, rasvjeta i elektronika za zabavu (npr. TV i radio) – nije dostupan u domaćinstvu i/ili upotreba raspoložive opreme nije pogodna za potrebe članova domaćinstva.

Grupni troškovi energije / dugovi za energiju

1. Udio troškova energije u prihodima domaćinstava

Kada se više od 10 posto raspoloživog prihoda domaćinstva treba iskoristiti za pokrivanje navedenih energetskih usluga.

2. Troškovi energije u poređenju sa ostalim rashodima za osnovne potrebe

Kada nema dovoljno novca za pokrivanje ostalih osnovnih potreba (hrana, život i mobilnost) zbog plaćanja računa za energiju.

3. Dugovanja za račune za energiju

Ako se iz finansijskih razloga najmanje 1x račun za energiju (za gore navedene energetske usluge) i/ili doplata za godišnji račun ne može platiti u roku od jedne godine.